

Список бібліографічних посилань

1. Нечаева А. М. Семейное право: актуальные проблемы теории и практики. М. : Юрайт-Издат, 2007. 280 с.
2. Шершеневич Г. Ф. Учебник русского гражданского права. М. : Спарк, 1995. 764 с.
3. Бошко В. И. Очерки советского семейного права. Киев : Гос. изд-во полит. литературы УССР, 1952. 366 с.
4. Рясенцев В. А. Семейное право. М. : Юрид. лит., 1971. 294 с.
5. Право и защита семьи государством / Е. Г. Азарова, Ю. А. Королев, Е. В. Кулагина и др. М. : Наука, 1987. 184 с.
6. Жилінкова І. В. Проблема визначення поняття «сім'я» за Семейним кодексом України. *Університетські наукові записки. Хмельницький*, 2007. № 2. С. 119–126.
7. Шевченко Я. М. Сім'я і сімейні правовідносини в Сімейному кодексі України // *Наукові засади та практика застосування нового Сімейного кодексу України : матеріали круглого столу* (м. Київ, 25.05.2006 р.). Харків : Ксилон, 2007. С. 7–11.

Одержано 17.03.2018

УДК 347.633-054.6-058.855(477+4-6СС)

Анастасія Ігорівна Мосейчук,

*аспірант кафедри цивільного права та процесу факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ*

СУБ'ЄКТИ УСИНОВЛЕННЯ ІНОЗЕМЦЕМ ДИТИНИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Суб'єктами у відносинах з усиновлення іноземцем дитини за законодавством України виступають з одного боку усиновлювачі та усиновлюваний – з іншого. Відповідно до ч. 2 ст. 283 СК України дитина, яка є громадянином України, може бути усиновлена іноземцем, якщо вона перебуває не менш як один рік на обліку в центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей, і досягла п'яти років. Усиновлення іноземцем дитини може бути здійснено до закінчення зазначеного строку, а також до досягнення дитиною п'яти років, якщо усиновлювач є родичем дитини; дитина страждає на хворобу, що внесена до Переліку захворювань, які дають право на усиновлення хворих дітей без дотримання строків перебування на обліку в центральному органі виконавчої влади, до повноважень якого належать питання усиновлення та захисту прав дітей, а також до досягнення дитиною п'яти років, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 27.12.2011 р. № 973; здійснюється усиновлення усіх рідних братів і сестер в одну сім'ю, якщо один з них досяг п'яти років і перебуває на обліку в центральному органі виконавчої влади, до повноважень якого належать питання усиновлення та захисту прав дітей, не менш як один рік; іноземці виявили бажання усиновити дитину, яка є братом або сестрою раніше усиновленої ними дитини.

Що стосується вимог законодавства до усиновлювача, то в СК України протягом всього часу його дії такі вимоги певним чином змінювалися. Так, Законом України від 10.04.2008 р. № 257-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усиновлення» було внесено зміни до ст. 211 СК України, за якими право бути усиновлювачем

було надано особі, якій виповнилося 21 рік, за винятком, коли усиновлювачем є родич дитини, хоча СК України від 10.01.2002 р. у первісній редакції визначав, що усиновлювачем може бути повнолітня особа. Крім того, одночасно було встановлено норму щодо різниці у віці між усиновлювачем та дитиною, яка не може бути більшою сорока п'яти років.

У 2009 році британському 62-річному співаку Елтону Джону разом з Девідом Фернішем, з яким він офіційно уклав одностатевий шлюб, не вдалося усиновити 14-місячного хлопчика з притулку для ВІЛ-інфікованих дітей на Донеччині [1], через те, що відповідно до абз. 2 ч. 3 ст. 211 усиновлювачами не можуть бути особи однієї статі та у зв'язку з тим, що різниця у віці між усиновлювачем та дитиною не може бути більшою сорока п'яти років.

Законом України від 09.09.2011 № 3738-VI «Про внесення змін до Сімейного кодексу України щодо усиновлення» норму щодо різниці у віці між усиновлювачем та дитиною не більше сорока п'яти років було вилучено. Варто погодитись з думкою Юрія Павленка – колишнього Уповноваженого Президента України з прав дитини, що скасування максимальної різниці у віці між усиновлювачем і усиновленим порушує права дитини, надає перевагу потребам дорослої людини, і не враховує інтереси дитини [2]. Частина 2 ст. 211 СК України встановлює вікову різницю між усиновлювачем та дитиною не менш як 15 років, а у разі усиновлення повнолітньої особи різниця у віці не може бути меншою ніж 18 років. Крім того, статтю 212 СК України з метою посилення гарантій дотримання законних прав та інтересів усиновлюваних визначено перелік осіб, які не можуть бути усиновлювачами.

Звернемося до досвіду правового регулювання відносин щодо суб'єктів усиновлення у країнах Європейського Союзу. Згідно з п. 2 ст. 4:119 ЦК Угорщини 2013 р. [3] усиновити можна лише дитину. Відповідно до ст. 4:121 ЦК Угорщини усиновлювачам має бути як мінімум двадцять п'ять років, вони повинні мати повну дієздатність, має бути різниця у віці між усиновлювачем та усиновлюваним не менш шістнадцяти років і не більше сорока п'яти років. У разі усиновлення родичами або одним з подружжя, вимоги щодо різниці у віці не застосовуються. Якщо усиновлюють братів і сестер, вік старшої дитини має бути прийнятним до уваги.

Відповідно до ст. 134 Закону Республіки Словенії 1977 р. «Про шлюб та сімейні відносини» [4] усиновлювати можна лише осіб до досягнення ними повноліття. Стаття 136 Закону Республіки Словенії «Про шлюб та сімейні відносини» передбачає неможливість усиновлення близького родича, брата чи сестри. Опікун не може усиновити дитину протягом строку, на який було встановлено опікунство. Усиновлювачем згідно ч. 1 ст. 137 Закону Республіки Словенії «Про шлюб та сімейні відносини» може бути особа не менше як на вісімнадцять років старша за усиновлюваного. В окремих випадках центр соціального захисту, вивчивши всі обставини справи і переконавшись, що дане усиновлення буде проводитися в інтересах дитини, може дозволити усиновлювати з меншою різницею у віці. Подружжя може усиновити дитину лише разом, крім випадку, коли один з подружжя є батьком (матір'ю) усиновлюваного (ст. 138 Закону Республіки Словенії «Про шлюб та сімейні відносини»). Усиновлювачем не може бути особа: яка позбавлена батьківських прав; щодо якої існує підозра у жорсткому поводженні з усиновлюваним; яка не дає гарантії, що буде виховувати дитину як члена громадського самоуправління; яка позбавлена бізнес-компетенції чи страждає психічними захворюванням, чи є настільки хворою, що може створити небезпеку для життя чи здоров'я усиновлюваного (ст. 139 Закону Республіки Словенії «Про шлюб та сімейні відносини»).

Усиновлюваною згідно ст. 77 СК Республіки Болгарії від 01.10.2009 р. [5] може бути тільки особа, яка на момент подачі заяви про усиновлення не досягла 18-річного віку.

Близнюки повинні бути усиновленими разом, за винятком випадків, коли протягом 6 місяців після внесення їх до реєстру вони не могли бути усиновлені разом і якщо їх інтереси щодо усиновлення цього не потребують. Брати і сестри мають усиновлюватися разом, якщо у них є емоційні відносини між собою. Відповідно до ст. 78 СК Республіки Болгарії усиновлювачем може бути особа, яка має цивільну дієздатність і не була позбавлена батьківських прав. Стаття 79 СК Республіки Болгарії визначає різницю у віці між усиновлювачем та усиновлюваною дитиною не менш ніж 15 років, якщо один з подружжя усиновлює дитину іншого, то дана різниця у віці не є необхідною.

Статтею 80 СК Республіки Болгарії встановлено заборону на усиновлення родичів. Так не допускається усиновлення між прямими родичами і між братами і сестрами. Баба або один з них можуть усиновити свого внука у разі, якщо він народився поза шлюбом або батьки чи один з батьків померли. Усиновлення іноземцем дитини громадянина Республіки Болгарії можливе лише у повній формі. Відповідно до п. 1–2 ст. 82 СК Республіки Болгарії повне усиновлення допускається у випадках, коли: усиновлюваного та усиновлювачів було внесено до реєстру. Внесення до реєстру не є необхідним у разі, коли один з подружжя усиновлює дитину другого з подружжя, а також у разі усиновлення внука чи внучки їх дідом чи бабою або одним з них, так само як і у разі усиновлення особами з третім ступенем споріднення.

У статті 114 Кодексу Республіки Польщі про сім'ю та опіку 1964 р. [6] передбачено, що усиновлювати можна лише особу до досягнення нею повноліття; між усиновлювачем та усиновлюваним має бути відповідна різниця у віці, але вона не уточнюється.

Відповідно до Закону Фінляндії від 20.01.2012 р. «Про усиновлення» № 22/2012 [7] усиновлювати можна як дитину, так і повнолітню особу, якщо було встановлено, що до досягнення повноліття дитина була під наглядом та виховувалася майбутнім усиновлювачем або відносини такі як між усиновленим та усиновлювачем існували до досягнення дитиною повноліття. Усиновлювачем може бути особа, яка досягла 25 років. Якщо усиновлюється неповнолітня особа усиновлювач має бути не старше 50 років. Право на усиновлення дитини має особа, яка досягла 18 років у разі якщо: 1) усиновлюваний є дитиною одного з подружжя або усиновлювач має дитину, яка раніше була усиновлена кимось іншим; 2) усталені відносини як між дитиною і батьком склалися між усиновленим та усиновлювачем; 3) є інші підстави, які базуються на забезпеченні найкращих інтересів дитини, яка усиновлюється. Крім того, усиновлення дитини може здійснюватися у випадку, якщо усиновлювач старший 50 років, якщо дитині було дозволено проживання з ним з метою подальшого усиновлення (ст. 6 Закону Фінляндії «Про усиновлення»). Різниця у віці між усиновлювачем та усиновленим має бути не менш як 18 років та не більш як 45 років (ст. 7 Закону Фінляндії «Про усиновлення»).

Таким чином, суб'єктами усиновлення іноземцем дитини є усиновлювач та усиновлюваний, але в різних країнах існують певні спільні та відмінні риси щодо вимог, які висуваються до цих суб'єктів. Спільними рисами щодо суб'єктів усиновлення іноземцем дитини є вимога щодо: дієздатності усиновлювачів; різниці у віці між усиновлювачем та усиновлюваним не менш ніж 15 років (Україна, Республіка Болгарія); усиновлюваною може бути дитина або повнолітня особа (Фінляндія, Україна). Відмінними рисами щодо суб'єктів усиновлення іноземцем дитини є: вимога щодо віку усиновлювачів: не менш ніж 21 рік (Україна), не менш ніж 25 років (Угорщина), не менш ніж 25 років, у виняткових випадках – 18 років (Фінляндія); різниці у віці між усиновлювачем та усиновлюваним: не менш ніж 18 років і не більше 45 років (Угорщина), не менш ніж 18 років або центр соціального захисту може

дозволити усиновлювати з меншою різницею у віці (Республіка Словенія), не менш як 18 років та не більш як 45 років (Фінляндія). У законодавстві Республіки Польща зазначається про необхідність відповідної різниці у віці між усиновлювачем та усиновлюваним, але вона не уточнюється. Не дозволяється усиновлення повнолітньої особи за законодавством Угорщини, Республік Словенії, Болгарії, Польщі. У Республіці Болгарія усиновлення іноземцем дитини можливе лише в повній формі.

Проаналізувавши спільні та відмінні риси щодо вимог, які висуваються до суб'єктів усиновлення можна зазначити про доцільність встановлення верхньої межі різниці у віці між усиновлювачем та усиновлюваним, яка має бути не більш ніж 45 років, як це встановлено в Угорщині, Фінляндії, або визначення максимального віку для усиновлювача – не старше 50 років (Республіка Литва), щоб іноземці глибокого пенсійного віку не мали змоги усиновити дитину – громадянина України.

Список бібліографічних посилань

1. Елтон Джон вирішив усиновити хлопчика з Макіївки // ТСН : сайт. 13 верес. 2009 р. URL: <https://tsn.ua/glamur/svitska-hronika/elton-dzhon-virishiv-usinoviti-hlopchika-z-makiyivki.html> (дата звернення: 15.03.2018).
2. Підвищення віку усиновлювача порушує права дитини, – Павленко // zaxid.net : сайт. 15 верес. 2011 р. URL: https://zaxid.net/pidvishhennya_viku_usinovlyuvacha_porushuye_prava_ditini_pavlenko_n1236178 (дата звернення: 26.03.2018).
3. Civil Code of Hungary. 2013. URL: https://tdziegler.files.wordpress.com/2014/06/civil_code.pdf (дата звернення: 25.03.2018).
4. Law Marriage and Family Relations Act of the Republic Slovenia, 1977. *Official Gazette of the Republic Slovenia*. 2004. № 69. URL: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/zakonodaja/law_on_marriage_and_family_relations.pdf (дата звернення: 19.03.2018).
5. Family code of the Republic of Bulgaria. *State Gazette*. 2009. № 47. URL: <https://kenarova.com/law/Family%20Code.pdf> (дата звернення: 29.02.2018).
6. Kodeks rodzinny i opiekuńczy z dnia 25 lutego 1964 r. URL: <https://www.global-regulation.com/translation/poland/3353737/the-act-of-25-february-1964-family-code-and-caring.html> (дата звернення: 06.03.2018).
7. Adoption Act № 22/2012, adopted on 20 January 2012 (Finland). URL: <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/2012/en20120022.pdf> (дата звернення: 04.03.2018).

Одержано 01.04.2018

УДК 347.232

Наталія Миколаївна Навальнєва,

*аспірант кафедри цивільного права та процесу факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ВИЗНАННЯ НЕОБҐРУНТОВАНИМИ АКТИВІВ ТА ЇХ ВИТРЕБУВАННЯ

Законом України від 12.02.2015 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції» [1] Цивільний процесуальний